

تمرین از کتاب های درسی، آبی، پرتکرار و تابستان

نام کتاب

برای کلاس دبیر و
کار در کلاس

برای کار در منزل

توابع چندجمله ای: هر تابع به صورت $f(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0$ که در آن $a_0, a_1, a_2, \dots, a_{n-1}, a_n$ اعدادی حقیقی و n یک عدد صحیح نامنفی و $a_n \neq 0$ می باشد را یک تابع چندجمله ای از درجه n می نامند. می دانید هر تابع به فرم کلی $y = ax^2 + bx + c$ یک چندجمله ای درجه دوم است که نمودار آن سهمی قائم نام دارد. حال لازم است بدانید که توابع با فرم کلی $y = ax^3 + bx^2 + cx + d$ موسوم به توابع درجه سوم هستند. ساده ترین تابع درجه سوم، تابع $y = x^3$ می باشد.

معرفی و بررسی تابع $y = x^3$ و نمودار آن: دامنه ی تابع $f(x) = x^3$ برابر R است، بنابراین نمودار آن نسبت به مبدا مختصات متقارن است. با توجه به ضابطه ی تابع برای مقادیر مثبت x مقدار تابع مثبت است بنابراین کافی است نمودار تابع در ربع اول را رسم کنیم و سپس قرینه ی آن را نسبت به مبدا مختصات رسم کنیم. این تابع صعودی است زیرا اگر $x_1 < x_2$ می توان نتیجه گرفت $x_1^3 < x_2^3$. با توجه به این که این تابع یک به یک است، پس وارون پذیر است و داریم: $f^{-1}(x) = \sqrt[3]{x}$.

توابع پله ای و تابع جزء صحیح:

جزء صحیح یک عدد حقیقی: برای هر عدد حقیقی مانند x ، عدد صحیح و منحصر به فرد n و عدد $0 \leq p < 1$ وجود دارد، به قسمی که $x = n + p$ عدد صحیح n را با نماد $[x]$ نشان می دهیم: در واقع $[x]$ ، بزرگترین عدد صحیح نایبتر از x است.

تابع $y = [x]$: تابعی که به هر عدد حقیقی مانند x ، جزء صحیح آن را نسبت می دهد تابع جزء صحیح نام می گیرد و با $f(x) = [x]$ نمایش داده می شود لذا باید بدانید:

- $[x] \leq x < [x] + 1$
- $x - 1 < [x] \leq x$
- $[x + k] = [x] + k$
- $[x] + [-x] = \begin{cases} 0 & x \in Z \\ -1 & x \notin Z \end{cases}$

برای رسم $y = [g(x)]$ باید محدوده ی x را به گونه ای انتخاب کنیم که بین دو عدد صحیح متوالی قرار بگیرد.

برای رسم توابع جزء صحیح خطی به فرم کلی $y = [ax + b]$ لازم است ابتدا با توجه به ضریب x داخل جزء صحیح فواصلی به طول $\frac{1}{|a|}$ برای x ها در نظر گرفته، سپس با محاسبه ی حدود، بین اعداد صحیح متوالی، ابتدا جزء صحیح را حذف نموده و در نهایت به رسم تابع اقدام کنیم.

توابع متناوب: حرکت هایی که الگوی خاصی را تکرار می کنند حرکت های متناوب می نامند. توابعی که بیان کننده ی این حکات تناوبی هستند شکل خاصی دارند و آن ها را توابع های متناوب می نامند. تابع f را متناوب نامیم هر گاه یک عدد حقیقی مثبت مانند T موجود باشد که برای هر $x \in D_f$ داشته باشیم $x + T \in D_f$ و $f(x + T) = f(x)$. کوچکترین عدد T با خاصیت بالا را دوره ی تناوب اصلی تابع f می نامند. از دیدگاه هندسی، دوره ی تناوب اصلی یک تابع، کوتاهترین فاصله ای است که ضمن عبور از آن، شکل اصلی نمودار تابع عینا تکرار می شود.

نکات:

- (1) توابع $y = \sin^{2n+1} ax$ و $y = \cos^{2n+1} ax$ متناوب با دوره تناوب اصلی $T = \frac{2\pi}{a}$ هستند.
- (2) توابع $y = \sin^{2n} ax$ و $y = \cos^{2n} ax$ متناوب با دوره تناوب اصلی $T = \frac{\pi}{|a|}$ هستند.
- (3) توابع $y = \tan^n ax$ و $y = \cot^n ax$ متناوب هستند و دوره تناوب اصلی آن ها $T = \frac{\pi}{|a|}$ می باشد.
- (4) اگر به کمک فرمول ها و رابطه های جبری یا مثلثاتی بتوانیم تابع f را ساده تر کنیم و دوره تناوب کوچکتری بدست آوریم C دوره تناوب کوچکتر، دوره تناوب اصلی تابع f خواهد بود.
- (5) اگر f تابعی متناوب با دوره تناوب اصلی T باشد، $|f|$ نیز معمولاً متناوب و با دوره تناوب اصلی T یا $\frac{T}{2}$ خواهد بود که باید با امتحان کردن در تابع $|f|$ ، آن را مشخص نمود.
- (6) دوره تناوب هر یک از سه تابع $y = A \sin ax + B \cos ax$ و $y = \frac{A \sin ax}{B+k \sin ax}$ و $y = \frac{A \cos ax}{B+k \cos ax}$ برابر است با $T = \frac{2\pi}{|a|}$.
- (7) هر عدد $C \neq 0$ دوره تناوب تابع ثابت $f(x) = a$ است ولی تابع ثابت دوره T تناوب اصلی ندارد. پس یک تابع متناوب لازم نیست دوره تناوب اصلی داشته باشد.
- (8) اگر تابع $f(x)$ با دوره تناوب T_1 و تابع $g(x)$ با دوره تناوب T_2 ، متناوب باشند تابع $f(x) \pm g(x)$ متناوب با دوره تناوب $[T_1, T_2]$ (ک.م.م T_1 و T_2) است.
- (9) اگر دوره تناوب تابع $y = f(x)$ برابر با T باشد، آنگاه دوره تناوب تابع $y = f(ax + b)$ برابر با $\frac{T}{|a|}$ است.

تمرین: دوره تناوب اصلی تابع $y = \sin^2 2x + \cos \frac{x}{3}$ چقدر است؟

تمرین: دوره تناوب اصلی تابع $f(x) = (-1)^{\lfloor \frac{x}{\pi} \rfloor} \cos x$ را تعیین کنید.

تمرین: دوره تناوب اصلی تابع $y = (\tan x + \cot x)^2 - \tan^2 x - \cot^2 x$ را بیابید.